

ฎีรี สิริสุนทร.

เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการกำกับดูแลและการแข่งขัน=Economics of Regulation and Competition.

1. การควบคุมการบริหารองค์การ. 2. การแข่งขัน. 3. สาธารณูปโภค. 4. การกำกับดูแล.

HD2741

ISBN 978-616-602-000-7

ลิขสิทธิ์ของ ดร.ฎีรี สิริสุนทร

สงวนลิขสิทธิ์

ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 เดือนเมษายน 2566

จำนวน 80 เล่ม

จัดพิมพ์และจัดจำหน่ายโดยสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ท่าพระจันทร์: อาคารธรรมศาสตร์ 60 ปี ชั้น U1 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ถนนพระจันทร์ กรุงเทพฯ 10200 โทร. 0-2223-9232

ศูนย์รังสิต: อาคารโดมบริหาร ชั้น 3 ห้อง 317 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 12120

โทร. 0-2564-2859-60 โทรสาร 0-2564-2860

<http://thammasatpress.tu.ac.th>, e-mail: unipress@tu.ac.th

พิมพ์ที่โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ภาพปก: <https://www.freepik.com>

พิมพ์ครั้งที่ 1 เดือนสิงหาคม 2564 จำนวน 100 เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ 1 เดือนตุลาคม 2564 จำนวน 100 เล่ม (ฉบับพิมพ์เพิ่ม)

พิมพ์ครั้งที่ 2 เดือนเมษายน 2566 จำนวน 80 เล่ม

ราคาเล่มละ 400.- บาท

สารบัญ

สารบัญภาพ	(13)
สารบัญตาราง	(14)
คำนำ	(15)
กิตติกรรมประกาศ	(16)
บทที่ 1 บทนำ	1
นิยามศัพท์ที่สำคัญ	2
ขอบเขตของเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการกำกับดูแลและการแข่งขัน	3
ลักษณะของตลาดและกิจการที่ถูกรับกำกับดูแล	7
โครงสร้างของหนังสือ	8
แบบฝึกหัดท้ายบท	11
บทที่ 2 ทฤษฎีการกำกับดูแล	12
Normative Theory (Public Interest Theory)	13
1. กิจการผูกขาดโดยธรรมชาติ	13
1.1 ลักษณะของกิจการผูกขาดโดยธรรมชาติ	13
1.2 การกำกับดูแลกิจการผูกขาดโดยธรรมชาติ	27
2. การกำกับดูแลเพื่อควบคุมอำนาจผูกขาด	29
3. การกำกับดูแลผลกระทบภายนอก	30
Positive Economic Theory of Regulation	31
1. Capture Theory	32
2. แนวคิดของ Stigler (Stiglerian Approach)	32
3. แบบจำลองของ Becker (Becker Model)	37
4. Taxation by Regulation	41
5. ข้อวิจารณ์	41
สรุปท้ายบท	42
แบบฝึกหัดท้ายบท	44

บทที่ 3 การกำกับดูแลและการแข่งขัน	45
การแข่งขันเพื่อเข้าสู่ตลาด	49
การแข่งขันแบบกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาดของ Chamberlin (Chamberlin Monopolistic Competition)	51
การแข่งขันแบบ Contestability และการคุกคามการเข้าสู่ตลาด	52
ความเป็นเจ้าของกิจการสาธารณูปโภคสาธารณูปการโดยรัฐ	54
การใช้นโยบายแข่งขันทางการค้าในภายหลัง	56
นโยบายการลดการกำกับดูแลและการพึ่งพาการแข่งขัน	60
สรุปท้ายบท	64
แบบฝึกหัดท้ายบท	65
บทที่ 4 การแข่งขันเพื่อเข้าสู่ตลาด	66
วิธีการแข่งขันเพื่อเข้าสู่ตลาดโดยทั่วไป	67
1. การประกวด	67
2. การประมูล	68
การประกวดเพื่อให้ได้สิทธิสัมปทาน	68
1. การประกวดราคา	69
2. การประกวดมูลค่าสิทธิสัมปทาน	76
การประมูลคลื่นความถี่	77
1. รูปแบบการประมูล	78
1.1 การประมูลแบบยื่นซองปิด	79
1.2 การประมูลแบบเสนอราคาเพิ่มขึ้น	80
1.3 การประมูลแบบนาฬิกา	83
2. ประเด็นสำคัญอื่นๆ	84
สรุปท้ายบท	86
แบบฝึกหัดท้ายบท	88

บทที่ 5	กิจการผูกขาดโดยธรรมชาติและการกำกับดูแล: กรณีข้อมูลข่าวสารสมบูรณ์	89
	การแบ่งแยกราคาขาย	90
	การตั้งราคาแตกต่างตามปริมาณซื้อ	94
	การตั้งราคากรณีผู้ประกอบการผลิตสินค้าสองชนิด	95
	1. Fully Distributed Cost Pricing	96
	2. Peak Load Pricing	97
	3. Ramsey Pricing	102
	3.1 ผู้ประกอบการผลิตสินค้าหนึ่งชนิด	102
	3.2 ผู้ประกอบการผลิตสินค้ามากกว่าหนึ่งชนิด	104
	3.3 ปัญหาในการนำ Ramsey Pricing มาใช้ในทางปฏิบัติ	110
	4. การแบ่งแยกราคาหลายส่วน	113
	4.1 การแบ่งแยกราคาสองส่วน	113
	4.2 การตั้งราคาตามปริมาณจำหน่าย	115
	สรุปท้ายบท	117
	แบบฝึกหัดท้ายบท	118
บทที่ 6	กิจการผูกขาดโดยธรรมชาติและการกำกับดูแล: กรณีข้อมูลข่าวสารไม่สมบูรณ์	120
	ปัญหาข้อมูลข่าวสารซ่อนเร้น	122
	ปัญหาพฤติกรรมซ่อนเร้น	127
	สรุปท้ายบท	132
	แบบฝึกหัดท้ายบท	134
บทที่ 7	การกำกับดูแลเชิงพลวัต	135
	ปัจจัยด้านอุปสงค์	137
	ปัจจัยด้านต้นทุน	140
	1. ต้นทุนคงที่	141
	2. ต้นทุนแปรผัน	143
	การปรับตัวด้านการกำกับดูแลเชิงพลวัต	145
	1. การกำกับดูแลราคาและการเข้าสู่ตลาดของผู้ประกอบการรายใหม่	146

2. การลดการกำกับดูแลอย่างเต็มที่	146
3. การลดการกำกับดูแลบางส่วน	146
4. การกำกับดูแลแบบอสมมาตร	147
สรุปท้ายบท	148
แบบฝึกหัดท้ายบท	149

บทที่ 8 แนวทางในการกำกับดูแล การเปิดเสรี และ การส่งเสริมการแข่งขัน 150

กิจการผูกขาดที่ถูกรักษาด้วยดูแล	152
กิจการที่แข่งขันได้และไม่ถูกกำกับดูแล	154
1. นโยบายการช่วยเหลือให้เข้าสู่ตลาด และนโยบายเปิดเสรีแบบกีดกันการแข่งขัน	157
2. นโยบายเปิดเสรีตลาดโดยส่งเสริมการแข่งขัน	160
3. ปัญหาในการใช้นโยบายการเปิดเสรีตลาด	162
ปัจจัยทางสถาบัน	164
สรุปท้ายบท	165
แบบฝึกหัดท้ายบท	167

บทที่ 9 การกำกับดูแลการให้บริการโครงข่าย 168

การกำหนดอัตราค่าบริการโครงข่าย	170
การกำกับดูแลอัตราค่าบริการโครงข่ายทางเดียว	172
1. การแยกส่วนในแนวตั้งระหว่างกิจการที่ให้บริการโครงข่ายและกิจการที่แข่งขันได้	173
2. การผูกกรรมตัวในแนวตั้งในกิจการที่ให้บริการโครงข่ายและกิจการที่แข่งขันได้: กรณีที่ไม่มีการกำกับดูแลกิจการปลายน้ำ	175
3. การผูกกรรมตัวในแนวตั้งในกิจการที่ให้บริการโครงข่ายและกิจการที่แข่งขันได้: กรณีที่มีการกำกับดูแลกิจการปลายน้ำ	177
4. ผู้ประกอบการรายใหม่สร้างโครงข่ายของตนเอง	180
5. การกำกับดูแลค่าเช่าใช้โครงข่ายตามต้นทุน	181
6. มาตรการเสริมต่างๆ	183

การกำกับดูแลอัตราค่าบริการโครงข่ายสองทาง	186
1. การกำกับดูแลอัตราค่าบริการโครงข่ายสำหรับผู้ให้บริการโครงข่ายรายเดียว ที่มีที่ตั้งอยู่ติดกัน	187
2. การกำกับดูแลอัตราค่าบริการโครงข่ายของผู้ให้บริการรายเดียว แก่ผู้ใช้บริการหลายราย	188
3. การกำกับดูแลอัตราค่าบริการโครงข่ายสองทางเมื่อมีการแข่งขันในกิจการปลายน้ำ	189
4. การกำกับดูแลอัตราค่าบริการโครงข่ายสองทางอย่างมีประสิทธิภาพ	192
5. นโยบายต่อการกำกับดูแลอัตราค่าบริการโครงข่ายสองทาง	193
สรุปท้ายบท	194
แบบฝึกหัดท้ายบท	195

บทที่ 10 การกำกับดูแลในภาคปฏิบัติ 196

วัตถุประสงค์ในการกำกับดูแลในภาคปฏิบัติ	197
1. การลดค่าเช่าทางเศรษฐกิจ	197
2. การสร้างแรงจูงใจในการลงทุน	197
3. การส่งเสริมประสิทธิภาพทางด้านอุปทาน	197
4. การส่งเสริมประสิทธิภาพทางด้านอุปสงค์	197
5. ข้อวิจารณ์	198
การกำกับดูแลอัตราผลตอบแทน	199
1. ขั้นตอนในการกำกับดูแลอัตราผลตอบแทน	199
2. ผลจากการกำกับดูแลอัตราผลตอบแทน	201
3. การบรรเทาปัญหาจากการใช้การกำกับดูแลอัตราผลตอบแทน	205
การกำกับดูแลด้วยแรงจูงใจ	206
1. ขั้นตอนการกำกับดูแลด้วยแรงจูงใจ	206
2. ความเชื่อมโยงระหว่างการกำกับดูแลอัตราผลตอบแทนและ การกำกับดูแลด้วยแรงจูงใจ	207
3. การกำกับดูแลด้วยแรงจูงใจในทางปฏิบัติ	209
3.1 การกำกับดูแลราคาขั้นสูง	209
3.2 การกำกับดูแลรายรับขั้นสูง	211
3.3 การกำกับดูแลการแบ่งปันกำไร	215

3.4 การแข่งขันจำลอง	218
3.5 การกำกับดูแลแบบผสมผสาน	221
4. ปัญหาในการกำกับดูแลด้วยแรงจูงใจ	221
5. ประเด็นอื่นๆ ในการกำกับดูแลด้วยแรงจูงใจในภาคปฏิบัติ	222
สรุปท้ายบท	224
แบบฝึกหัดท้ายบท	225

บทที่ 11 การปฏิรูปกิจการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ 226

วัตถุประสงค์ในการปฏิรูปกิจการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ	227
การปฏิรูปกิจการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ	228
1. แนวคิดและทฤษฎีในการปฏิรูปกิจการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ	228
2. การปฏิรูปหรือการปรับโครงสร้างกิจการ	234
3. การปฏิรูปการกำกับดูแล	235
4. การปฏิรูปความเป็นเจ้าของ	236
5. ปัจจัยสู่ความสำเร็จ	237
สรุปท้ายบท	239
แบบฝึกหัดท้ายบท	241

บทที่ 12 การปฏิรูปการกำกับดูแล 242

หลักการและเหตุผลในการจัดตั้งองค์กรกำกับดูแลอิสระ	242
1. ปัญหาความไม่เสมอต้นเสมอปลายตลอดระยะเวลาในการกำกับดูแล	243
2. การให้คำมั่นต่อการงดเว้นการเวนคืนหรือยึดคืนสินทรัพย์และการลงทุนจม	243
3. การให้คำมั่นต่อการตั้งราคาข้ามเวลา และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงไปในทางเดียว	244
4. การจำกัดความเป็นไปได้ในการใช้พฤติกรรมฉวยโอกาสขององค์กรกำกับดูแล	245
5. ความเชี่ยวชาญ	249
6. ความเสี่ยงที่มากับการจัดตั้งองค์กรกำกับดูแลอิสระ	249
การออกแบบขององค์กรกำกับดูแล	250
1. องค์กรกำกับดูแลเฉพาะกิจการหรือองค์กรกำกับดูแลหลายสาขาเศรษฐกิจ	250
2. การแบ่งแยกอำนาจและความรับผิดชอบ	252

การปฏิรูปการกำกับดูแลในประเทศกำลังพัฒนา	254
1. ลักษณะเฉพาะเจาะจงของประเทศกำลังพัฒนา	255
2. การออกแบบขององค์กรกำกับดูแลและการบรรเทาปัญหาการครอบงำ ในการกำกับดูแล	260
3. ความเหมาะสมกับระดับการพัฒนาของประเทศ	262
4. ส่วนผสมของระบอบในการกำกับดูแลและรูปแบบขององค์กรกำกับดูแล	263
สรุปท้ายบท	266
แบบฝึกหัดท้ายบท	267

บทที่ 13 การปฏิรูปความเป็นเจ้าของ 268

ความหมายของการปฏิรูปความเป็นเจ้าของ	269
วิธีการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ	271
1. การแปรรูปรัฐวิสาหกิจพร้อมกันเป็นจำนวนมาก	271
2. การเสนอขายหุ้นให้ประชาชนผ่านตลาดหลักทรัพย์	272
3. การขายกิจการโดยตรง	272
4. การขายกิจการแบบผสม	273
5. การให้เอกชนมาทำแทน	273
วัตถุประสงค์ในการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ	275
1. ประสิทธิภาพ	275
2. การแข่งขัน	277
3. การแทรกแซงโดยรัฐ	278
4. ผลประโยชน์ทางการคลัง	279
ต้นทุนและผลประโยชน์จากการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ	279
1. ผู้บริโภค	279
2. ลูกจ้างและพนักงาน	279
3. ผู้ซื้อสินทรัพย์	280
4. สถานะทางการคลังของรัฐบาล	280
5. งานศึกษาเชิงประจักษ์	281
5.1 ผลการดำเนินงานและประสิทธิภาพ	281
5.2 การพัฒนาตลาดทุน	284

5.3 เศรษฐศาสตร์มหภาค	284
5.4 การวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์	285
สรุปท้ายบท	287
แบบฝึกหัดท้ายบท	288
บทที่ 14 การกำกับดูแลและนโยบายแข่งขันทางการค้า	289
ความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลและนโยบายแข่งขันทางการค้า	289
การกำหนดขอบเขตตลาดและอำนาจเหนือตลาด	292
1. การกำหนดขอบเขตตลาด	292
2. การพิจารณาอำนาจเหนือตลาด	295
พฤติกรรมต่อต้านการแข่งขันหรือพฤติกรรมกีดกันการแข่งขัน	298
1. การใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ	298
2. การควบรวมกิจการและการเข้าซื้อกิจการในแนวนราบและแนวตั้ง	301
3. การตกลงร่วมกัน	302
3.1 การตกลงร่วมกันที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อการแข่งขันอย่างร้ายแรง	303
3.2 การตกลงร่วมกันที่ส่งผลกระทบต่อแข่งขันไม่ร้ายแรง	304
4. พฤติกรรมทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม	305
การเยียวยาพฤติกรรมต่อต้านการแข่งขัน	306
1. การเยียวยาโดยใช้คำสั่ง	307
2. การเยียวยาโดยการลงโทษ	307
3. การแบ่งแยกบัญชี	308
4. การเยียวยาด้านโครงสร้าง	308
สรุปท้ายบท	308
แบบฝึกหัดท้ายบท	310
บรรณานุกรม	311
ดัชนี	324

สารบัญภาพ

ภาพที่ 2.1	ลักษณะของกิจการผูกขาดโดยธรรมชาติ	14
ภาพที่ 2.2	ความยั่งยืนของการผูกขาดโดยธรรมชาติในกรณีผลิตสินค้าชนิดเดียว	19
ภาพที่ 2.3	การกำกับดูแลกิจการผูกขาดโดยธรรมชาติ	28
ภาพที่ 2.4	นโยบายการกำกับดูแลที่ดีที่สุด (Optimal Regulatory Policy): แบบจำลองของ Stigler/Peltzman	34
ภาพที่ 2.5	ดุลยภาพจากการแข่งขันทางการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์: แบบจำลองของ Becker	39
ภาพที่ 3.1	Roadmap ในการพิจารณาการกำกับดูแลกิจการ	47
ภาพที่ 4.1	ผลของการประกวดราคาโดยวิธี Modified English Auction เมื่อผู้ผลิตแต่ละรายมีต้นทุนเฉลี่ยไม่เท่ากัน	71
ภาพที่ 4.2	การประกวดเพื่อให้ได้สิทธิสัมปทานโดยการตั้งราคาแบบ Two-Part Tariffs	75
ภาพที่ 5.1	การแบ่งแยกราคาขายแบบสมบูรณ์	91
ภาพที่ 5.2	การแบ่งแยกราคาขายแบบไม่สมบูรณ์	92
ภาพที่ 5.3	เส้นต้นทุนส่วนเพิ่ม: ในกรณีที่กำลังการผลิตคงที่	98
ภาพที่ 5.4	การตั้งราคา Peak-Load Pricing: กำลังการผลิตส่วนเกินในสองช่วงเวลา	99
ภาพที่ 5.5	การตั้งราคา Peak-Load Pricing: กำลังการผลิตไม่เพียงพอในสองช่วงเวลา	100
ภาพที่ 5.6	การตั้งราคา Peak-Load Pricing: กำลังการผลิตรองรับอุปสงค์ได้ในช่วงเวลา Off-Peak	101
ภาพที่ 5.7	การตั้งราคาด้วยวิธี Ramsey Pricing: กรณีสินค้าชนิดเดียว	102
ภาพที่ 5.8	การตั้งราคาด้วยวิธี Ramsey Pricing: กรณีสินค้าสองชนิด	106
ภาพที่ 5.9	ค่าใช้จ่ายของผู้บริโภคจากการตั้งราคาแบบ Two-Part Tariffs	114
ภาพที่ 5.10	ค่าใช้จ่ายของผู้บริโภคจากการตั้งราคาแบบ Block Rate	115
ภาพที่ 6.1	Loed-Magat Mechanism	123
ภาพที่ 6.2	การสร้างแรงจูงใจและสัญญาณระหว่างตัวการตัวแทน	130
ภาพที่ 7.1	ผลของการกำกับดูแลเชิงพลวัต	136
ภาพที่ 7.2	ผลของการกำกับดูแลเชิงพลวัตเมื่อเส้นต้นทุนมีลักษณะทางวิศวกรรม	138
ภาพที่ 7.3	ผลจากการลดลงของต้นทุนคงที่ต่อการกำกับดูแลเชิงพลวัต	142
ภาพที่ 7.4	ผลจากการเพิ่มขึ้นของต้นทุนแปรผันต่อการกำกับดูแลเชิงพลวัต	144

สารบัญตาราง

ตารางที่ 4.1	ผลการประมูลแบบยื่นซองปิด	79
ตารางที่ 4.2	การประมูลแบบเสนอราคาเพิ่มขึ้น	81
ตารางที่ 4.3	การประมูลแบบนาฬิกา	83
ตารางที่ 9.1	ข้อมูลของผู้ให้และผู้ให้บริการในเขตเมืองและเขตชนบท	183
ตารางที่ 9.2	ข้อมูลของผู้ให้และผู้ให้บริการในเขตเมืองและเขตชนบท: กฎ ECPR	184
ตารางที่ 9.3	ข้อมูลของผู้ให้และผู้ให้บริการในเขตเมืองและเขตชนบท: ค่าเช่าใช้โครงข่ายและ USO Fund	185
ตารางที่ 12.1	ลักษณะเฉพาะเจาะจงของประเทศกำลังพัฒนา และการเลือกกระบอบในการกำกับดูแลและรูปแบบขององค์กรกำกับดูแล	264
ตารางที่ 12.2	การแบ่งแยกอำนาจในการกำกับดูแล: องค์กรกำกับดูแลแบบรวมศูนย์ และองค์กรกำกับดูแลแบบกระจายศูนย์	264
ตารางที่ 12.3	การแบ่งแยกหน่วยงานในการกำกับดูแล: องค์กรกำกับดูแลแบบรวมตัว องค์กรกำกับดูแลที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และองค์กรกำกับดูแลหลายสาขาเศรษฐกิจ	265

กล่องข้อความ

กล่องที่ 10.1	Averch and Johnson Effect	204
กล่องที่ 12.1	การกำกับดูแลด้วยแรงจูงใจที่มีพลังต่ำ (Low-Powered Incentive Regulation)	257